

Asia: OM082:00/2020

Kuluttajansuojan Omnibus-direktiivin täytäntöönpano sekä puhelin- ja kotimyyntisääntelyn tiukentaminen

1. Yleiset huomiot

Yleiset huomiot mietinnöstä:

Oikeusministeriölle

Asia: Lausunto kuluttajansuojan Omnibus-direktiivin täytäntöönpanoa sekä puhelin- ja kotimyyntisääntelyn tiukentamista koskevasta työryhmän mietinnöstä

Viite: Lausuntopyyntö 9.7.2021 OM082:00/2020

Oikeusministeriö on pyytänyt markkinaoikeudelta lausuntoa yllä mainitusta työryhmän mietinnöstä.

Markkinaoikeus esittää kunnioittaen lausuntonaan seuraavan.

Työryhmän mietinnön mukaan esityksen tavoitteena on panna niin kutsuttu Omnibus-direktiivi kansallisesti täytäntöön sekä arvioida puhelin- ja kotimyyntisääntelyn tiukentamisen tarvetta ja keinoja. Omnibus-direktiivin täytäntöönpanemiseksi mietinnössä ehdotetaan muutoksia kuluttajansuojalain 1, 2 ja 6 lukuun sekä kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annettuun lakiin.

Markkinaoikeus kiinnittää tässä lausunnossaan huomiota ainoastaan yhteen säännösehdotukseen, ehdotettuun kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain 16 a §:ään.

Ehdotetun kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain 16 a §:n mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä elinkeinonharjoittajalle, joka kuluttajien vahingoksi tahallaan tai huolimattomuudesta:

- 1) käyttää markkinoinnissa tai asiakassuhteessa sellaista kuluttajansuojalain 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettua menettelyä, jonka käyttäminen on mainitun luvun 16 §:n nojalla lainvoimaisella päätöksellä kielletty;
- 2) käyttää kulutushyödykettä tarjotessaan sellaista kuluttajansuojalain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitettua sopimusehtoa, jonka käyttäminen on mainitun luvun 2 §:n nojalla lainvoimaisella päätöksellä kielletty.

Edellä mainittua säännöstä koskevinä yksityiskohtaisina perusteluina on työryhmän mietinnössä muun ohella todettu (s. 99), että pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin seuraamusmaksun määräämisestä elinkeinonharjoittajalle tilanteessa, jossa tietty menettely on kielletty lainvoimaisella tuomioistuimen päätöksellä tai kuluttaja-asiamiehen kiellolla tiettyjen kuluttajansuojalain säännösten vastaisena.

Edelleen yksityiskohtaisina perusteluina työryhmän mietinnössä on muun ohella todettu (s. 100), että säännös soveltuisi sekä tilanteisiin, joissa sama elinkeinonharjoittaja on jatkanut lainvoimaisella päätöksellä kiellettyä menettelyä tai kohtuuttoman ehdon käyttämistä, että tilanteisiin, joissa eri elinkeinonharjoittaja kuin se, jota kieltopäätös koskee, käyttää lainvoimaisella päätöksellä kiellettyä menettelyä tai kohtuutonta sopimusehtoa.

Markkinaoikeus suhtautuu edellä mainittuun säännösehdotukseen varauksellisesti.

Säännösehdotusta voidaan markkinaoikeuden näkemyksen mukaan pitää jo periaatteellisessa mielessä ongelmallisena.

Tuomioistuimille kuuluvassa lainkäyttötoiminnassa on lähtökohtaisesti kyse oikeussuojan antamisesta oikeudenkäynnin osapuolten välillä kussakin tuomioistuimen ratkaistavaksi saatetussa yksittäistapauksessa, tuomioistuimen ratkaisun omatessa sitovan vaikutuksensa ainoastaan kyseisen oikeudenkäynnin osapuolten välillä. Tästä periaatteesta poiketen puheena olevan säännösehdotuksen mukaan vastaisuudessa kaikkien elinkeinonharjoittajien (ei siis pelkästään aikaisemman kieltopäätösasian asianosaisten) tulisi noudattaa tuomioistuimen (tai jopa kuluttaja-asiamiehen) yksittäistapauksellisia kieltopäätöksiä uhalla, että elinkeinonharjoittajalle voitaisiin kyseisen aikaisemman kieltopäätöksen rikkomisen perusteella määrätä seuraamusmaksu.

Markkinaoikeus pitää edellä ehdotettua suomalaiselle oikeusjärjestykselle hyvin vieraana lähestymistapana.

Aivan erityisen ongelmallisena säännösehdotusta voidaan pitää siinä suhteessa, että seuraamusmaksun määrääminen voisi perustua myös kuluttaja-asiamiehen (lainvoiman saaneen) kiellon rikkomiseen. Tämä markkinaoikeuden ymmärtämän mukaan voisi tarkoittaa sitä, että kuluttaja-asiamiehen kieltopäätös, joka on jäänyt lainvoimaiseksi (ja johon Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain 10 §:n 2 momentin mukaan ei periaatteessa edes saa hakea muutosta valittamalla), ja kyseisen kieltoasian yhteydessä kuluttaja-asiamiehen omaksuma tulkinta kuluttajansuojalain soveltamisesta tulisi sitomaan sekä markkinaoikeutta että korkeinta hallinto-oikeutta myöhemmässä seuraamusmaksun määräämistä koskevassa asiassa.

Työryhmän mietinnössä ei vaikutettaisi käsitellyn oikeastaan lainkaan kumpaankaan edellä mainittuun aspektiin liittyvää ongelmatiikkaa. Toivottavaa olisi, että asian jatkovalmistelussa molemmissa mainituissa suhteissa työryhmän ehdotuksia arvioitaisiin myös perustuslain säännösten näkökulmasta.

Markkinaoikeuden näkemyksen mukaan säännösehdotusta ei voida pitää mitenkään ongelmattomana ajatellen myöskään tilanteita, joissa sama elinkeinonharjoittaja, jolle kielto on määrätty, on jatkanut lainvoimaisella päätöksellä kiellettyä menettelyä tai kohtuuttoman ehdon käyttämistä. Kieltopäätösten osaltahan on huomattava, että kiellon noudattamisen tehosteeksi lähes poikkeuksetta asetetaan uhkasakko. Puheena olevan säännösehdotuksen toteuttaminen tulisi sanotussa suhteessa siten merkitsemään ainakin riskiä eräänlaiselle sanktiokumulaatiolle, missä lainvoimaisella päätöksellä kielletyn saman menettelyn perusteella voisi olla seuraamuksena sekä aikaisemmin asetetun uhkasakon määrääminen maksettavaksi että seuraamusmaksun määrääminen. Työryhmän mietinnössä ei vaikutettaisi käsitellyn lainkaan myöskään tähän liittyvää ongelmatiikkaa.

Edellä mainittujen yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä todetaan (s. 100), että pykälällä pannaan täytäntöön sopimusehtodirektiiviin lisätyn 8 b artiklan 2 kohta ja sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan direktiivin muutetun 13 artiklan 3 kohdan b alakohta. Työryhmän mietinnöstä ei kuitenkaan ilmene, jättääkö direktiivisääntely, ja jos jättää niin missä määrin, tältä osin kansallista liikkumavaraa. Työryhmän mietinnön keskeiset ehdotukset -jaksossa todetun (s. 61) valossa vaikuttaisi siltä, että ainakin jossain määrin kansallista liikkumavaraa olisi olemassa. Siinä tapauksessa, että direktiivi ei aivan välttämättömän ehdottomasti edellytä puheena olevan säännöksen säätämistä, markkinaoikeuden näkemyksen siitä tulisi jatkovalmistelun yhteydessä luopua.

Jussi Karttunen

markkinaoikeuden ylituomari

Markkinaoikeuden lausunnon ovat valmistelleet markkinaoikeuden ylituomari Jussi Karttunen ja markkinaoikeustuomari Jari Tiainen.

2. Omnibus-direktiivin täytäntöönpano

Huomiot Omnibus-direktiivin täytäntöönpanoon liittyvistä ehdotuksista:

-

3. Puhelinmyyntisääntelyn kiristäminen

3.1 Tulisiko puhelinmyyntisääntelyä kiristää?

-

Tarkemmat perustelut ja muutosehdotukset:

-

3.2 Mietintöön on kirjattu kirjallista vahvistusmenettelyä koskeva pykälä (kuluttajansuojalain 6 luvun 12 a §) eri toteuttamisvaihtoehtoineen. Jos laissa säädettäisiin kirjallisesta vahvistusmenettelystä, mikä toteuttamisvaihtoehdoista olisi perustelluin?

-

Tarkemmat perustelut ja muutosehdotukset:

-

3.3 Muut huomiot puhelinmyyntisääntelyn kiristämisen tarpeesta ja keinoista:

-

4. Kotimyyntisääntelyn kiristäminen

Huomiot kotimyyntisääntelyn kiristämisestä:

-

5. Vaikutusten arviointi

5.1 Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein? Onko uudistuksella näkemyksenne mukaan huomionarvoisia vaikutuksia, joita ei ole tuotu mietinnössä esiin?

-

5.2 Huomiot puhelinmyyntiä koskevan vahvistusmenettelyn vaikutuksista, ml. eri soveltamisalapoikkeuksien vaikutuksista:

-

5.3 Huomiot kotimyyntisääntelyn kiristämisen vaikutuksista:

-

6. Muut huomiot

Muut huomiot mietinnöstä:

-

Pirttisalo Riikka
Markkinaoikeus